

godišnji
izvještaj
2003.

Zagreb, veljača 2004

/sadržaj/

I. O ODRAZ-u	1
VIZIJA	1
MISIJA.....	1
II. Ciljevi i vrijednosti ODRAZA-a	2
III. Provedeni programi i projekti	3
ODRAZ-a od osnivanja	3
PROGRAM RAZVOJA NEPROFITNIH ORGANIZACIJA	3
EDUKACIJA I RAD U ZAJEDNICI.....	3
PRIPREMA PRIRUČNIKA I PREVODILAŠTVO	4
SUDJELOVANJE U IZRADI STRATEGIJA, ANALIZA, ORGANIZIRANJE SEMINARA	4
IV. Projekti ODRAZ-a u tijeku	7
MODEL REVITALIZACIJE I ODRŽIVOG RAZVOJA OTOKA	7
– <i>NASLJEĐE OTOKA ZA BUDUĆNOST OTOČANA</i>	7
TRENING PROGRAM ZA RAZVOJ LOKALNIH ZAJEDNICA.....	10
ZAKLADE LOKALNIH ZAJEDNICA	12
«ODRAZI CIVILNOG DRUŠTVA» - RAD S MEDIJIMA	15
V. O nama	16
ODRAZ-OV STRUČNI TIM SAČINJAVALI SU:.....	16
INSTITUCIONALNI RAZVOJ	17
SEMINARI, KONFERENCIJE, RADIONICE.....	17
ČLANSTVO U MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA / MEĐUNARODNE AKTIVNOSTI	17
VI. Financijski izvještaj za 2003.	18

I. O ODRAZ-u

ODRAZ - Održivi razvoj zajednice, hrvatska je nevladina, neprofitna organizacija. Udruhu ODRAZ osnovali su u lipnju 2000. hrvatski stručnjaci s područja civilnog društva, s iskustvom u davanju financijskih potpora, organiziranja i vođenja edukacije, iniciranja aktivnosti u lokalnoj zajednici te pripremi publikacija.

Vizija

Naša vizija je društvo u kojem je osiguran uravnotežen i visokokvalitetan razvoj lokalnih zajednica za dobrobit svih članova i sektora kao i budućih generacija. To znači promjene u sustavima vrijednosti (filantropija), procesima (dogovaranje) i mehanizmima (partnerstva između različitih sektora). ODRAZ se posvetio poticanju i provedbi ovakvih promjena.

Naša je vizija ODRAZ-a ne samo utemeljena i prepoznata, nego i financijski stabilna institucija, s educiranim stručnjacima, posvećenim postizanju visokokvalitetnih rezultata koji će znati odgovoriti na izazove danas i u budućnosti.

Misija

Misija ODRAZ-a je poticanje i jačanje inicijativa u lokalnim zajednicama putem partnerstva, u cilju razvoja praktičnih i prikladnih puteva za poboljšanje stanja lokalnog gospodarstva i okoliša.

Partnerstva u zajednici i održivi razvoj

Pod partnerstvom u zajednici podrazumijevamo mrežu odnosa i solidarnosti na razini zajednice, čiji je cilj unaprijediti potencijale zajednice putem međusektorskog i multisektorskog pristupa, rezultata pregovora i dijaloga između različitih strana. Partnerstvo u zajednici je ključan element u uvođenju i provođenju održivog razvoja u zajednici.

Pod održivim razvojem podrazumijevamo razvoj koji uravnotežuje kvalitetu života, ekosustav, zdravlje, tehnologiju i ograničene pristupe prirodnim bogatstvima. To uključuje ublažavanje siromaštva, osiguravanje pristojnog života, dobrog zdravlja i kvalitete života, osnovnih usluga, obrazovanja, dobiti obitelji, zapošljavanja, poboljšanje statusa skupina u nepovoljnom položaju, zaštitu prirode i okoliša, održive potrošačke obrasce uključujući izvore energije i druge bitne izvore.

II. Ciljevi i vrijednosti ODRAZ-a

Naš je cilj postojećim i planiranim projektima razvijati učinkovite odnose između neprofitnog i drugih sektora i javnosti te osigurati pristup informacijama i stručnu podršku sve široj mreži partnera u zajednici.

Vjerujemo da prihvaćanje potpune uloge neprofitnog sektora tek treba biti ostvareno, kako od strane onih koji oblikuju mišljenje javnosti tako i šire javnosti. Ključnu ulogu u tom prihvaćanju predstavlja ostvarivanje konkretnih rezultata na lokalnoj razini, koje sama lokalna zajednica može razlučiti i vrednovati; kao i činjenica da neprofitne organizacije imaju posebnu ulogu u poticanju tog procesa budući da imaju potencijal odgovoriti svojom jedinstvenom energijom na područjima gdje je to potrebno, a gdje lokalna uprava sama nema niti fleksibilnosti niti senzibilnosti za rješavanje. Te će organizacije, kao i inicijative građana u Hrvatskoj najbolje moći provoditi svoj posao u partnerstvu s drugim institucijama i drugim segmentima zajednice, imajući u vidu da se kapaciteti svih strana u ovom procesu trebaju razvijati i da neprofitne organizacije o kojima ovisi takav razvoj, i dalje trebaju znatnu pomoć u stvaranju i provedbi partnerskih projekata.

ODRAZ održava visoke standarde profesionalizma, otvorenosti i transparentnosti što je od početka bio naš zaštitni znak. Smatramo da svatko ima pravo znati principe na kojima je zasnovana naša organizacija.

ODRAZ potiče aktivno sudjelovanje građana u procesima donošenja odluka koje se odražavaju na njihove vlastite živote kao i lokalne zajednice u preuzimanju odgovornosti za svoj sadašnji i budući razvoj na održivi način.

ODRAZ je razvio vlastiti sustav upravljanja, uključujući i nezavisan Upravni odbor. Vjerujemo da je dobro upravljanje ključno u razvijanju povjerenja koje je nužno da bi projekti partnerstva bili uspješni. Također je važno prihvaćanje neprofitnog sektora kao ozbiljnog partnera kako u izgradnji civilnog društva, tako i u ekonomskom i društvenom oporavku, koji je Hrvatskoj potrebniji sada nego ikada ranije.

III. Provedeni programi i projekti ODRAZ-a od osnivanja

Program razvoja neprofitnih organizacija

ODRAZ je provodio na lokalnoj razini trogodišnji, 2,8 milijuna USD vrijedan Program razvoja neprofitnih organizacija.¹ Tijekom provođenja tog Programa dodatno smo ojačali iskustvo u radu s neprofitnim sektorom te posebno razvili vještine procjene, osmišljavanja, pripreme i provođenja projekata, kao i njihovog nadzora i evaluacije.

U okviru Programa kao najvažnije rezultate izdvajamo:

- edukaciju trenera koju je završilo 17 polaznika. Oni danas djeluju kao treneri i konzultanti za udruge na području cijele Hrvatske i institucionalno su okupljeni u tri udruge.
- edukaciju/tehničku pomoć za više od 40 udruga diljem Hrvatske
- osnutak tri centra za podršku udrugama u Rijeci, Osijeku i Splitu
- izdavanje priručnika za NVO-e – Kuharica za udruge
- izdavanje prijevoda praktičnog vodiča Mott fondacije "Filantropija u zajednicama Srednje i Istočne Europe".

Edukacija i rad u zajednici

- ODRAZ je inicirao osnivanje udruge CIM@ (Centar za inicijative mladih) u Starom Gradu na otoku Hvaru te im pomogao osmisliti i uspješno provesti prvi projekt "Internet klub" koji je osigurao održivost organizacije i otvorio mogućnost bavljenja kulturnim, sportskim i društvenim aktivnostima. Impresionirani rezultatima CIM@-e skupina mladih ljudi iz drugih otočkih mjesta (Jelsa, Hvar, Vrboska) osnovali su i u tim mjestima udruge te su zamolili ODRAZ za pomoć i suradnju.
- od jeseni 2001. pružena je sustavna tehnička pomoć Zajednici udruga naseljenika Hrvatske (ZUNH) u pripremi i pisanju projekata za natječaje Ureda za udruge Vlade RH, Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država i Finskog veleposlanstva.
- krajem 2002. i početkom 2003. proveden je projekt «Edukacija kao pokretač razvoja zajednice naseljenika». Temeljni cilj projekta bio je osposobiti vodeće članove Zajednice udruga naseljenika Hrvatske (ZUNH) i udruga članica Zajednice za kvalitetno upravljanje organizacijama te ih educirati kako doprinijeti razvoju i prosperitetu zajednica u kojima žive i djeluju.
- Navedeni cilj ostvaren je sustavnim i prilagođenim edukacijskim programom kroz 4 mjeseca, koji je sudionike upoznao s osnovnim znanjima i vještinama nužnim za kvalitetno vođenje organizacija i djelovanje u zajednicama. Stjecanjem specifičnih znanja i vještina već sada izravno utječu na jačanje lokalnog naseljeničkog stanovništva te potiču razvoj u svojim zajednicama.

---

¹ U početku kao zaposlenici Academy for Educational Development – AED.

- Kao nastavak tih aktivnosti ODRAZ je počeo intenzivan rad u Krnjaku s lokalnom samoupravom i mjesnim odborima te udrugama. Rad na terenu dakle nije vezan samo uz naseljenike, već radimo s predstavnicima svih nacionalnosti. Pored provođenja strukturiranih *interviewa* s predstavnicima svih sektora u općini, inicirat će se pokretanje aktivnosti od interesa za lokalno stanovništvo (npr. prerada vune ovaca koja se do sada bacala). ODRAZ je također osigurao provođenje radionica (npr. upravljanje projektima) te dolazak stručnjaka iz područja interesantnih za razvoj Krnjaka – uzgajanje ljekovitog bilja, predava vune i izrda upotrebni predmeta i suvenira, rafting i sl.

Održan je i cijeli niz facilitacija, kao npr.:

- u srpnju 2001. facilitacija “Pripreme radionice zaštite ekoregije – Velebit”, u organizaciji Zelene akcije
- u proljeće 2002. te ljeta 2003. facilitacije radionica u Istri i Međimurju za osmišljavanje «Zelenih agendi» u okviru projekta Millieukontakt Oost-Europa i lokalnih ekoloških udruga.

Priprema priručnika i prevodilaštvo

- u prosincu 2001. izdan je priručnik "**Putokaz za djelotvoran rad lokalne zajednice**", koji su pripremile Ivana Iaginja i Lidija Pavić-Rogošić

- u ljeta 2002. izdano je 2. izdanje "**Kuharice za udruge**", nakon što je prvih 1.000 primjeraka našlo svoj put do korisnika, ne samo u Hrvatskoj, nego i u drugim zemljama bivše Jugoslavije

- prevedena je i tiskana knjiga **Paula Freire** “**Pedagogija obespravljenih**” u jesen 2002.

Sudjelovanje u izradi strategija, analiza, organiziranje seminara

- temeljem ugovora s **Uredom za udruge Vlade RH**, tijekom listopada 2001. među ministarstvima i drugim tijelima državne uprave provedena je procjena prioriternih potreba za financiranjem udruga u 2002. godini. Na osnovu pripremljenog izvještaja određena je lista prioriteta i sukladno tome financirale su se udruge u 2002. godini.
- u okviru projekta “Osnaživanje lokalnih zajednica” **Svjetska banka** je organizirala u srpnju 2001. godine seminar u Budimpešti. ODRAZ je bio partner u odabiru sudionika, organizirao i pripremio rad fokus grupe te izradio izvještaj za regionalnu radionicu World Bank Instituta u Budimpešti.
- kao ugovorni partner **Svjetske banke** ODRAZ je aktivno sudjelovao u organiziranju i provođenju dvodnevne radionice “Razumijevanje i jačanje socijalnog kapitala kao imperativa razvoja Hrvatske” koja je održana u Zagrebu u ožujku 2002. Na skupu je sudjelovalo 60-ak sudionika iz raznih dijelova Hrvatske, od potpredsjednice Vlade RH do predstavnika mjesnog odbora iz Like, fakulteta, istraživačkih instituta te udruga. Pored stranih predavača, prezentacije su imali i staknuti hrvatski stručnjaci, kao npr.

Aleksandar Štulhofer i Ognjen Čaldarović s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, Josip Gregar s Pravnog fakulteta u Zagrebu, Mladen Ivanović iz Hrvatskog pravnog centra, Goran Sušić iz Eko-centra Caput Insulae.

Tijekom skupa održane su i radionice na dvije teme, za koje su iskazali interes sami sudionici: razvoj lokalne zajednice i ruralni razvoj. Na te su dvije teme napravljeni i akcijski planovi, koji se u većem dijelu i provode, iako nažalost Svjetska banka nije osigurala daljnju financijsku potpru.

- ODRAZ je u siječnju 2002. izradio dokument “Pregled i ocjena napretka u provedbi Agende 21 u Hrvatskoj”, koji je financirao **UNDP**² uz **podršku Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja**, a za potrebe Rio+10 – UN sastanka na vrhu u Johannesburgu.

Cilj ovog izvještaja je bilo procijeniti kako su principi održivog razvoja i dobrog upravljanja iz Agende 21 provedeni u praksi u Hrvatskoj. U dokumentu su tako obrađene različite teme, od stanja okoliša, okvira za soci-ekonomski razvoj, obrazovanje, uloga različitih sektora i dionika u društvu itd.

Nacrt dokumenta bio je raspravljen na radionici u siječnju 2002., koju je organiziralo Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja. Na radionici su sudjelovali predstavnici nekoliko ministarstava, fakulteta, instituta, udruga te stručnjaci za pojedina područja.

Nakon uvažavanja dobijenih primjedbi, tekst je preveden i na engleski jezik. UNDP je dokument tiskao na oba jezika.

- početkom 2001. godine zaposlenici ODRAZ-a su sudjelovali kao su-autori u izradi **Strategije zaštite okoliša** u okviru “Strategije Hrvatske za 21. stoljeće”, a godinu kasnije sudjeluju i u izradi Šumarske strategije i projektu Ministarstva poljoprivrede i šumarstva “Izrada nacionalnih standarda za certificiranje šuma”.
- organiziranje rasprava i javnih tribina:

Što za razvoj Hrvatske može napraviti civilno društvo?,

Zagreb, veljača 2003. u suradnji s CERANEO-m

Društvena odgovornost poduzeća,

Zagreb, studeni 2003. u suradnji s HGK i CERANEO-m

Društvena odgovornost poduzeća,

Split, studeni 2003. u suradnji s udrugom MI, AED-om i MAP savjetovanjem

Stabilnost šumskih eko sustava i održivi razvoj,

Zagreb, ožujak 2004. u suradnji s Dupinovima snom

² Program Ujedinjenih naroda za razvoj

Socijalna odgovornost – novi izazov pred gospodarstvom

HGK-Komora Zagreb, 17. studenog 2003.

Praksa socijalne odgovornosti gospodarstva u razvijenim zemljama podrazumijeva odgovornost i uključenost gospodarskih subjekata u rješavanje problema u zajednici i društvu. Socijalno odgovorno gospodarstvo nezamjenjivi je sazivač i čimbenik modernizacije suvremenih društava. U razvijenim su zemljama na djelu brojne nacionalne i međunarodne inicijative kojima se udruženo gospodarstvo prepoznaje kao socijalni investitor i predvodnik projekata koji jačaju njihovu poziciju i doprinose socijalnoj koheziji.

U ovom su području u Hrvatskoj napravljeni prvi koraci i postoji potreba njihovog stavljanja u međunarodni kontekst. Dodjeljuje se i nagrada za donatore godine u području gospodarstva.

Cilj je ove rasprave bio aktualizirati temu socijalne odgovornosti gospodarstva, promovirati nove inicijative i poglede o zauzetosti gospodarstva za opće dobro u Hrvatskoj te ukazati na potencijale udruženog socijalno odgovornog gospodarstva da doprinese modernizaciji društva.

IV. Projekti ODRAZ-a u tijeku

Model revitalizacije i održivog razvoja otoka – Nasljeđe otoka za budućnost otočana

Zajedno smo jači, razjedinjeni propadamo

Gdje se nalazi naša zemlja (općenito o problemima razvoja)

Hrvatska je zemlja jakih pojedinaca koji rijetko djeluju timski ili u zajedništvu, ali kad to naprave mogu nastati čuda, mogu se osvajati prvenstva, medalje i rušiti rekordi. Ako smo, u srazmjeru s brojem stanovnika, jedna od najuspješnijih sportskih nacija, kako to da nismo ni blizu uspješni u razvoju svoje zemlje? Često se pozivamo na primjere razvoja Irske ili Japana, ali i tada zaboravljamo temeljnu činjenicu da su, jednom kad je postignut dogovor o razvojnog putu, građani tih država složno pristupili svom razvoju i sudjelovali svi jednako kako u odricanjima, tako i u uspjesima.

Što bi se dogodilo kada bi se određene institucije vlasti, organizacije civilnog društva ili poslovnog sektora dogovorile oko zajedničkog interesa i krenule "odrađivati stvari" za bolje sutra? Kako uopće tome pristupiti? Kako se približiti kvalitetnijem razvoju? Što svatko od nas može napraviti za napredak? Kome vjerovati kad nemamo uvjerljive vođe? Kome uopće odgovara ova situacija gdje smo razjedinjeni po pitanju svog razvoja? Ostavljam čitateljima da na ova pitanja sami pokušaju naći odgovore i na taj se način uključe u promišljanja o temeljnim pitanjima razvoja. Nažalost, vrijeme izmiče, vanjski dug je sve veći, proizvodnja slaba, naša perspektiva u trendovima globalizacije i integracija nejasna.

O konceptu održivog razvoja

Gospodarski razvoj se ne može zaustaviti, no valja mu promijeniti smjer, kako bi postao manje poguban po okoliš otočnih zajednica.

Održivi razvoj je koncept kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, bez štete za okoliš i prirodne resurse bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti. On se oslanja na ideju da razvoj ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih zaliha i dugoročnim devastiranjem i zagađivanjem okoliša.

U konceptu održivog razvoja danas nalaze ishodište svi moderni gospodarski i socijalni trendovi jer su štete okolišu štete sveukupnom društvu. Planirati, čuvati i pažljivo eksploatirati svoje resurse je ključ za kvalitetan i dugoročan ekonomski rast. To znači da se **razvoj otoka mora temeljiti na obnovljivim prirodnim resursima, kulturno-povijesnim-prirodnim vrijednostima te autohtonim-tradicijskim osobitostima otočkih sredina**. Pretvaranje tih principa u djelo i prijelaz na održive oblike razvoja i načina života izazov je današnjem dobu.

Ukratko o ODRAZ-ovom projektu: "Održivog razvoja otoka - nasljeđe otoka za budućnost otočana."

Otoci su oduvijek bili ograničeni u svojim mogućnostima razvoja zbog problema povezanosti, nosivog kapaciteta, ili jednostavno zbog "logike raznih politika". Stoga su upravo otoci najpovoljnije okruženje za razvijanje (ili ponovno otkrivanje) načina života i planiranje razvoja na održiv način.

Temeljni preduvjet za ostvarivanje održivog razvoja jest ujediniti se u namjeri, što je i osnovna filozofija projekta **Model održivog razvoja otoka** udruge ODRAZ - Održivi razvoj zajednice. Mi u ODRAZ-u (zaposlenici, naši suradnici i prijatelji) temeljimo svoj rad na suradnji s hrvatskim stručnjacima i učenju iz konkretnih primjera i dostignuća.

Cilj projekta je stvaranje **MODELA** koji će olakšati planiranje i provedbu održivog razvoja otočnih zajednica.

Koncept projekta je podijeljen po cjelinama:

- I. Promoviranje i primjena postojećih državnih mehanizama za poticanje održivog razvoja** radi informiranja šire javnosti i postizanja kvalitetnije primjene na lokalnoj razini.
- II. Istraživanje primjera planiranja i provođenja koncepta održivog razvoja u Hrvatskoj, susjednim zemljama i EU** radi repliciranja najkorisnijih iskustava i informiranja javnosti o pozitivnim primjerima.
- III. Stvaranje Mreže za održivi razvoj – MORŽ** radi okupljanja institucija i pojedinaca sa zajedničkim interesom za održivi razvoj otoka.
- IV. Planiranje i provedba projekata** kao što su razvoj obiteljskih gospodarstva i strateško planiranje na lokalnoj razini.

Skupovi "Održivi razvoj otoka"

ODRAZ je do sada organizirao te će nastaviti s organizacijom skupova na otocima, na kojima hrvatski stručnjaci predstavljaju primjere i mogućnosti održivog razvoja kao i opasnosti koje mogu trajno degradirati otoke. Skupovi pod nazivom "Održivi razvoj otoka" do sada su održani u Jelsi i Kukljici, a na poziv predstavnika iz lokalne zajednice. U planu su skupovi na drugim otocima, a točno mjesto bit će poznato nakon dogovora s **Ministarstvom turizma i Ministarstvom javnih radova, obnove i graditeljstva - Uprava za razvoj otoka**, našim partnerima u projektu. Mjesto skupova će najviše ovisiti o interesu lokalne zajednice za održavanje skupa na njihovom otoku.

Putem ovih skupova otočka javnost se upoznaje s različitim temama i područjima bitnim za razvoj otoka. Izdvojimo samo neke naslove i predavače:

- Ekološka poljoprivreda, **Biotechnicon d.o.o. i Eko Dalmacija**
- Morska zaštićena područja - potencijalne ekološke i ekonomske koristi, **Institut Plavi svijet**
- Opasnosti za biološku raznolikost podmorja, **Institut za oceanografiju i ribarstvo u Splitu**
- Prirodno i povijesno nasljeđe i eko-turizam na primjeru Belog - Cres, **Eko-centar Caput Insulae - Beli, Cres**
- Solarna energija, **Dariocom solar d.o.o.**
- GIS u upravljanju komunalnim gospodarstvom, **Gis data d.o.o.**
- Nautički turizam u svijetu i perspektiva za jadranske otoke, **Ozren Bakrač**
- Prihvatni kapacitet otoka, **Institut za turizam**
- Predstavljanja aktivnosti za razvoj otoka različitih ministarstava i drugih državnih tijela
- Kreditne linije za poticanje turizma na otocima, **Ministarstvo turizma**

SKUP U JELSI; studeni 2002.

Za svaku temu iskazan je interes prisutnih koji su nakon predavanja postavljali pitanja i nastavljali razgovore i nakon formalnog dijela.

Otočani tako podižu svoju svjesnost o vlastitoj odgovornosti prema razvoju svoga kraja.

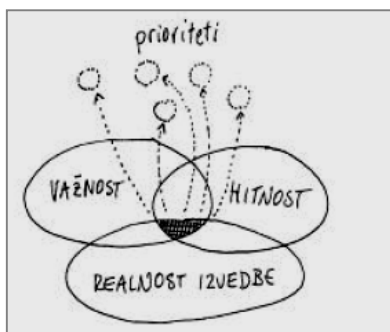
Što svatko od nas može napraviti za svoj otok

Ne možemo čekati ni državu, ni spasonosnog ulagača da nam stvori bolje sutra. Po brojnim pokazateljima postajemo jedna od najglobaliziranijih država u regiji. To ustvari znači da naš teško zarađeni novac ne ostaje u Hrvatskoj jer ga trošimo na usluge i proizvode proizvedene izvan naše zemlje. Jasno je da održivi razvoj Hrvatske ovisi o kvalitetnim i konkurentnim proizvodima i uslugama.

Turizam, poljoprivreda i ribarstvo su tri gospodarske grane na otocima koje zapošljavaju i stvaraju prihod za lokalno stanovništvo. Te tri djelatnosti se moraju razvijati u okvirima struke i nosivog kapaciteta otoka, te se moraju međusobno nadopunjavati. Upravo interesantne primjere nadopunjavanja tih djelatnosti nalazimo najčešće u sposobnijim obiteljskim gospodarstvima koji svojim turistima nude svoje poljoprivredne ili ribarske "proizvode" te tako "izvoze" puno više od samog smještaja.

Možda se upravo u takvim primjerima krije smjer održivog razvoja otoka jer iza uspješnog obiteljskog gospodarstva krije se vrijedna i zdrava obitelj.

I na kraju

Spomenuti resursi: kulturno, povijesno i tradicijsko nasljeđe, ljepota krajobraza i sve ostale otočke vrijednosti ugrožene su s "pohlepni" razvojem, stoga moramo pažljivo raspolagati tim resursima da ih zaštitimo i stavimo u funkciju održivog razvoja.

Različitost u mišljenjima, političkim uvjerenjima i mentalitetima ne znači da ne možemo postići zajednički stav oko lokalnog razvoja. One lokalne zajednice koje to ne uviđaju zapravo čekaju da im se razvoj dogodi, da im se nametne u obliku nekih tuđih "vanjskih" interesa.

Upravo zato ne zaboravimo: **zajedno smo jači, razjedinjeni propadamo.**

Trening program za razvoj lokalnih zajednica

Cilj treninga

Edukacija 20 predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora koji će kroz nova znanja i vještine potaknuti pozitivne promjene u sredinama u kojima žive i rade.

Razlozi za organiziranje treninga

Uočili smo da postoji izvjestan broj edukacija za jačanje kapaciteta NVO organizacija, ali i nedovoljno onih koji rade na cjelovitom razvoju zajednice i njenih nositelja. Zato smo osmislili trening gdje će se dobiti specifična znanja i vještine za organiziranje zajednice, kvalitetno vođenje projekata, kao i za prijenos znanja i obuka drugih.

Specifičnost treninga

Trening traje 9 mjeseci i kombinacija je teorijskog i praktičnog djela. Satoji se od 6 trening blokova, a svaki trening blok od trodnevnih radionica sa zadanim temama. Između trening blokova, sudionici su obvezni stečena znanja i vještine primjeniti u praksi na poslovima gdje rade.

Kako su se birali polaznici

Na trening su se prijavila 72 kandidata iz cijele Hrvatske (od Dubrovnika do Vukovara) – predstavnici lokalne uprave i samouprave, predstavnici nevladinih organizacija, ministarstava, obrtnici, nastavnici, turistički djelatnici, umirovljenici, studenti, nezaposleni...

Kriteriji za odabir grupe koju smo zamislili da stimulira stvarnu "zajednicu u malom" bili su sljedeći:

- aktivizam u sredini u kojoj žive i rade
- spremnost na daljnju izobrazbu
- mogućnost doprinosa u lokalnoj zajednici
- spol i dob
- zemljopisna pokrivenost
- prisutnost predstavnika javnog, gospodarskog i civilnog sektora

Grupa od 20 sudionika po zvanju su socijalni radnici, ekonomisti, profesori, inženjeri, dizajneri – rade u nevladinim organizacijama, lokalnoj upravi, ministarstvima, bankama, privatnim poduzećima, turističkim zajednicama...

STUBIČKE TOPLICE, srpanj 2003.

Zašto predstavnici sva tri sektora?

Zato jer su oni jednako važni za razvoj zajednice te svatko iz svoje uloge može i treba dati doprinos. Ovaj trening je primjer kako se uz zajednički rad i učenje mogu lakše ostvariti zacrtani ciljevi. Trebamo *stvarati prilike* za suradnjom i komunikacijom predstavnika sva tri sektora i poticati ih na uključivanje u *zajedničke* projekte.

Znanja i vještine koje se stječu na treningu?

- kako procijeniti potrebe u zajednici
- kako napisati i voditi projekt
- kako pratiti i procijeniti učinjeno
- kako prikupiti sredstva
- kako uključiti ostale članove zajednice i potaknuti njihovu odgovornost
- koje tehnike dogovaranja (deliberacije) koristiti
- kako izgraditi program
- kako se kvalitetno prezentirati i dr.

Dodatni sadržaji

Pored obaveznog trening programa, sudionici sami predlažu dodatne teme o kojima bi željeli više saznati, kao npr. pozitivno mišljenje, Upravljanje konfliktima, nacrti relevantnih zakona i dr.

Na kraju treninga sudionici stječu diplomu “**organizatora zajednice**”.

Sam naziv govori da se radi o osobi koja nešto organizira u zajednici na način da pored svojih znanja i vještina prepoznaje i uključuje potencijale i ostalih osoba iz zajednice promovirajući pro tome timski rad i suradnju.

Organizator zajednice pomaže u identificiranju njenih problema, određivanju prioriteta i pronalasku rješenja kako da se problemi zajednički rješe. Organizator zajednice potiče civilne inicijative i odgovornost lokalne zajednice za njen razvoj.

CRIKVENICA, rujan 2003.
Gost Programa - gradonačelnik
Crikvenice Ivica Malatestinić

Obrazovni tim

Stručni tim ODRAZ-a, Udruga za razvoj civilnog društva SMART te ODRAZ-ovi vanjski suradnici - stručnjaci iz različitih područja (npr. Dubravka Miljković, Biljana Kondić, Ivana Laginja, Gordana Obradović, prof. Josip Kregar).

Poruka koju ODRAZ želi dati sudionicima treninga

Značajnije promjene neće se dogoditi niti u jednoj zajednici ako članovi zajednice ne budu sudjelovali u tim promjenama i preuzeli odgovornost. Naravno, da bi se te promjene dogodile ponekad su potrebna određena znanja, vještine i angažiranost pojedinaca u zajednici.

Zaklade lokalnih zajednica

Projekt je osmišljen u cilju postizanja održivosti financiranja projekata i aktivnosti lokalnih zajednica. U prvoj fazi su se provela istraživanja o postojećim izvorima financiranja te razgovori sa svim relevantnim dionicima, od lokalnih vlasti do poslovnog sektora. Također su ispitane konkretne potrebe i mogućnosti na dvije pilot zajednice – otok Hvar i Krapinsko-zagorska županija. Ri centar i Centar za mir Osijek su proveli istraživanje u još dvije zajednice – Rijeka i Osijek.

"LOKALNE ZAJEDNICE BI UVIJEK TREBALE DJELOVATI PRVE.
ORGANIZIRANJE, VIŠE ZAJEDNICE,
IMAJU SE PRAVO UKLJUČITI SAMO ONDA
KADA LOKALNA ZAJEDNICA NIJE U MOGUĆNOSTI
ISPUNITI SVOJE ODGOVORNOSTI"

Primjena gore navedenog načela **supsidijarnosti** pomaže u jačanju svijesti lokalnih dionika³ o potrebi preuzimanja svih zadataka koji mogu biti riješeni na lokalnoj razini. To bi ujedno trebalo značiti da država prebacuje svoje odgovornosti na niže razine; lokalne vlasti i organizacije civilnog društva postaju djelotvornije te u tom smislu supsidijarnost znači decentralizaciju.

Iako proklamirana, decentralizacija još uvijek nije potpuno provedena i većina lokalnih zajednica treba pomoć u osmišljavanju i pokretanju razvojnih projekata te pronalaženju financijskih izvora.

No stanovnici mogu sami sebi pomoći provodeći male akcije za poboljšanje kvaliteta života. Najčešća pitanja koja se susreću su: kako pridobiti utjecajne i aktivne članove zajednice da se angažiraju i sudjeluju u aktivnostima za dobrobit lokalne zajednice? Kako zapostavljene skupine u zajednici uključiti u procese? I naravno, kako i od kuda osigurati sredstva za provođenje aktivnosti za dobrobit zajednice?

Zadnjih desetak godina partnerstvo dobiva sve važniju ulogu u svim aspektima života. Pored tradicionalnih aktera, države i gospodarstva, sektor civilnog društva postaje važan partner⁴. Uloga civilnog društva u razvoju zadnjih je godina sve veća, djelomično

³ Dionik – onaj koji sudjeluje koji je u širem smislu dio čega (Rječnik stranih riječi, B. Klaić) Dionici (često se susreću i izrazi akter i čimbenik) su svi oni na koje utječe ili bi moglo utjecati donošenje odnosno provođenje odluka ili programa te koji su zainteresirani za sudjelovanje u odlučivanju i/ili provođenju tih odluka ili programa.

⁴ Civilno društvo određuju različiti organizacijski oblici izvan države i tržišta koji predstavljaju glas pri rješavanju važnih socijalnih pitanja ili traže zadovoljenje ljudskih potreba na koje niti tržište niti država ne mogu prikladno

zahvaljujući i tome što dugoročan i održivi razvoj zahtjeva i potpuno uključivanje ovog sektora. Međutim, partnerstvo s organizacijama civilnog društva još uvijek predstavlja izazov javnom i gospodarskom sektoru.

Ostvarivanje partnerskih odnosa uvažavanjem prednosti svakog partnera, omogućava brži i jači razvoj te pozitivan utjecaj na zajednicu. Poticanje učinka i utjecaja razvoja zahtjeva više dogovaranja i produbljavanja postojećih partnerskih odnosa te stvaranje novih.

ZAKLADE LOKALNIH ZAJEDNICA (ZLZ) PREDSTAVLJAJU NOVI KONCEPT RAZVOJA LOKALNE ZAJEDNICE, PUTEM KOJEG SE OSTVARUJE DUGOROČNO POBOLJŠANJE UVJETA ŽIVOTA U ZAJEDNICI.

ZLZ⁵ se osnivaju uglavnom da bi se pokušalo riješiti pitanje manjka kapaciteta i resursa unutar civilnog sektora te u različitim kontekstima smanjiti probleme zajednice. Naime, u slučaju zemalja u tranziciji, došlo se do zaključka da organizacije civilnog društva nastoje poboljšati društveni život, stanje okoliša, kvalitetno provođenje vremena mladih i sl. te ujedno i osigurati više izvora financiranja da bi se mogle suočiti s izazovima.

ZAKLADE LOKALNIH ZAJEDNICA SU SMJEŠTENE U LOKALNOJ ZAJEDNICI, ONE PRIKUPLJAJU SREDSTAVA I USMJERAVAJU IH U AKTIVNOSTI CIVILNIH INICIJATIVA ZA POBOLJŠANJE KVALITETE ŽIVOTA U LOKALNIM ZAJEDNICAMA.

Misija ZLZ

Poboljšanje kvalitete života i promoviranje kulture davanja i filantropije.

Glavni elementi koji čine ZLZ

- registrirana pravna osoba – neovisna, neprofitna, nevladina organizacija
- djeluje na određenom zemljopisnom području (općina, grad, županija)
- rad je usmjeren na potrebe zajednice, rješavanje problema od općeg interesa i poboljšanje kvalitete života u zajednici
- daje male financijske potpore, jača inicijative koje služe zajednici (ukupnom stanovništvu ili određenoj grupi) ili široj regiji
- financira se iz različitih izvora, s većim udjelom iz same zajednice te iz sva tri sektora, javnog, gospodarskog te nevladinog, neprofitnog; sredstva mogu davati i pojedinci iz zemlje ili dijaspore
- rad nadzire tijelo sastavljeno od istaknutih osoba iz zajednice, donatora, predstavnika institucija i sl.
- posjeduje zakladnu imovinu⁶ (iako je za pretpostaviti da u početku te organizacije u Hrvatskoj neće moći prikupiti značajnu imovinu koja bi se sačuvala kao glavnica, a da bi se rad financirao od prihoda).

---

odgovoriti. Sektor civilnog društva uključuje udruge, fondacije i zaklade, zadruge, kulturalne, regionalne skupine, sindikate i dr.

⁵ Zaklada lokalne zajednice u ovom je kontekstu nezavisna, filantropska organizacija (nevladina, neprofitna) posvećena rješavanju kritičnih potreba i poboljšanju kvalitete života na određenom zemljopisnom području. Mogla bi se zvati i Zaklada za razvoj zajednice. Zaklade mogu imati različite uloge i različite programe namijenjene davanju financijskih potpora mobiliziranjem tržišta za financiranje organizacija civilnog društva, ali i za stvaranje zakladne imovine i pružanje usluga donatorima, povezivanje sektora te pružanje tehničke pomoći i edukacije.

⁶ Zakladna imovina je imovina koja se prikuplja na posebnom računu i koja se investira radi povećanja, a godišnji se prihod koristi za filantropske namjene.

O istraživanju u pilot zajednicama

Na Hvaru i u Krapinsko-zagorskoj županiji te Rijeci i Osijeku pokrenute su inicijative za osnivanje zaklade lokalne zajednice. ODRAZ je pripremio upitnike te je provedeno istraživanje u navedenim pilot zajednicama, kojim se želio dobiti stav i mišljenje stanovnika tih zajednica. Obzirom da je koncept zaklade lokalne zajednice uglavnom nepoznat te obrađuje "virtualnu organizaciju", proces je osim na istraživanje bio usmjeren i na informiranje i edukaciju lokalnih aktera te na njihovo motiviranje za sudjelovanje.

Svrha cjelokupnog istraživanja je istražiti je li, i do koje mjere moguć koncept filantropije na lokalnoj razini, koji bi pomogao na način da stanovnici pomognu sami sebi te da se s malim financijskim sredstvima, ali s dobrom voljom, dogode promjene na bolje. Također se želi ispitati mogućnost i realnost osnivanja zaklade lokalne zajednice na otoku..

Podciljevi ovog istraživanja su:

- je li otočna zajednica dovoljno zainteresirana i odlučna u davanju podrške procesu osnivanja ZLZ?
- postoji li dovoljan kapacitet za suradnju između lokalne vlasti, gospodarstva i nevladinog neprofitnog sektora?
- postoje li financijski, ljudski i organizacijski resursi za osnivanje ZLZ?

SREDSTVA U OBLIKU NOVČANE I NENOVČANE IMOVINE
POSTOJE U SVAKOJ ZAJEDNICI,
ČAK I U EKONOMSKI NAJUGROŽENIJIM PODRUČJIMA.
FILANTROPSKE POBUDE SU UNIVERZALNE.

Način provođenja istraživanja na lokalnoj razini

Studije su provedene uz pomoć radne skupine koja se sastoji od nekoliko zainteresiranih ljudi iz zajednice, pune entuzijazma i dobre volje. S grupom od 10-ak ljudi proveden je strukturirani skupni razgovor, a dodatne informacije prikupljene su putem intervjua s 30-ak lokalnih istaknutih ljudi iz sva tri sektora. Ciljana skupina utječe na lokalno javno mnijenje te može pomoći i sudjelovati u osnivanju ZLZ. Intervjui će se provoditi individualno.

Do kraja 2003. godine izvršena je analiza upitnika te je napravljen draft izvještaja.

Predstavnici tri organizacije koje su provele istraživanje te njihovi suradnici iz pilot zajednica su također posjetili Poljsku i Slovačku, kako bi se upoznali direktno s iskustvom tih zemalja, u kojima već uspješno djeluje niz takvih zaklada. Studijsko putovanje je financirao USAID, a organizirao World Learning uz pomoć AED-a.

«Odrazi civilnog društva» - rad s medijima

Kroz **više od 20 snimljenih radio i TV-priloga** osigurala se bolja pokrivenost o temama vezanim za civilno društvo i održivi razvoj u suradnji s Hrvatskim radijem, HTV-om "Dobro jutro Hrvatska", Fade In-om, Novim listom i drugim medijima.

Neke od predstavjenih tema:

- Društvena odgovornost poduzeća
- Suradnja neprofitnog sektora s javnim i poslovnim sektorom
- Zašto i kada volonterizam/zašto i kada aktivizam
- Kako uključiti socijalno isključene skupine u život zajednice
- Kako pokrenuti aktivnosti u lokalnoj zajednici (gostovanje u emisiji)
- Jačanje ljudskih potencijala u lokalnim zajednicama putem edukacije
- Volonterstvo - Zašto i kako?
- Tolerancija
- Zaklade lokalne zajednice
- Uloga civilnog društva u održivom razvoju i smanjivanju siromaštva
- Što civilno društvo može napraviti za razvoj Hrvatske
- Održivi razvoj otoka
- Ruralni razvoj

ODRAZ-ov stručni tim:

Lidija Pavić-Rogošić, dipl.ing. arhitekture - direktorica

- preko dvadeset godina iskustva na projektima lokalne zajednice i radu s mladima, osnivačica nekoliko udruga.
- desetogodišnje iskustvo u Ministarstvu zaštite okoliša i prostornog uređenja s područja prostornog planiranja; zaštite okoliša; izrade, donošenja i provedbe propisa; izdavačke djelatnosti; odnosa s javnošću i suradnje s civilnim sektorom.
- osam godina iskustva u međunarodnim organizacijama (REC⁷, AED⁸), na dodjeli financijskih potpora udrugama i suradnji sa svim sektorima u društvu te izdavačkoj djelatnosti.

Hrvoje Carić, Mr.sci. zaštite okoliša – voditelj programa Održivi razvoj otoka

- međunarodno iskustvo u pružanju konzultantskih usluga s područja upravljanja okolišem (sustavi EMAS, serija ISO 14000, čistija proizvodnja)
- četverogodišnje iskustvo u međunarodnim organizacijama – osmišljavanje, vođenje i nadzor projekata (REC, AED)

Gordana Radonić, dipl. socijalni radnik –voditeljica edukacije

- obrazovanje i iskustvo s područja razvoja civilnog društva, organiziranja zajednice, sudjelovanja javnosti, pružanja psiho-socijalne pomoći I sl.
- višegodišnje iskustvo kao voditeljica programa I projekata revitalizacije lokalnih zajednica u ratom pogođenim krajevima tijekom rada u International Rescue Committee (IRC)
- iskustvo na sličnim aktivnostima u UNICEF-u, Mery Corps, Norwegian Institute of International Affairs
- dobitnica nagrade Jewish Community Federation za postignute izuzetane rezultate u humanitarnom radu ("The Sarlo Award" - New York September 2001)

Ksenija Kunović, dipl. socijalni radnik – suradnica na projektima

- rad u ODRAZ-u započela kao volonterka
- polaznica 9-mjesečnog treninga za organizatore zajednice

Uz nas, u radu ODRAZ-a sudjelovali su **volonteri**: Lena Stojković, Nikolina Bošnjak, Silvija Kipson i Ivan Zajec.

Veliki broj **vanjskih stručnjaka** dao je svoj doprinos radu ODRAZ-a, kao npr.: Đurđica Skelin, Tomislav Kraljević, Branka Bakarić, Višnja Jelić-Mück, Jasminka Ledić, Ksenija Dasović-Zafirović, Vesna Kesić, Ivo Duboković, Dubravka Miljković, Josip Kregar, Biljana Kondić trenerice udruge SMART i mnogi drugi kolege i prijatelji ODRAZ-a. Svima se najtoplije zahvaljujemo, jer bez njihovog doprinosa ne bismo sami mogli provesti uspješno sve projekte i aktivnosti.

I na kraju **Upravni odbor** ODRAZ-a sačinjavaju ugledni stručnjaci i prijatelji: Maurice Cronly, konzultant iz Velike Britanije i bivši direktor AED-Zagreb; Goran Radman. Microsoft; Agata Račan, Ustavni sud; Gordana Cerjan-Letica, Stomatološki fakultet; Boris Maruna, Hrvatska matica iseljenika, Damir Grubiša, Institut za međunarodne odnose.

⁷ Regionalni centar zaštite okoliša za Srednju i Istočnu Europu

⁸ Academy for Educational Development

Institucionalni razvoj

Svjesni potrebe za stalnom edukacijom i daljnjim razvojem znanja i vještina u ODRAZ-u se radi na stalnom poboljšanju profesionalnih i stručnih kapaciteta. Vlastitim primjerom želimo u praksi ostvariti vrijednosti za koje se zalažemo.

Upravo iz tog razloga sudjelovali smo na treninzima, od kojih izdvajamo:

- Trening «Sudjelovanje javnosti», The Urban Institute, Zagreb
- Upravljanje i javni sektor za održivi razvoj, UNDESA, Solun
- Trening za menadžere, Directory of Social Change, London
- Načini i oblici komunikologije, Horizont, Zagreb
- Upravljanje projektima, USAID, Budimpešta,
- serija treninga za prevoditelje, Integra, Zagreb
- kompjutorski tečajevi itd.

Seminari, konferencije, radionice

Članovi ODRAZ-a sudjelovali su na brojnim seminarima, konferencijama i radionicama organiziranim u Hrvatskoj na različite teme, na kojima često imamo prilike predstaviti svoja iskustva, projekte ili publikacije. Neki od takvih događanja na kojima smo aktivno sudjelovali:

Godišnja događanja:

- Dani udruga u organizaciji Ureda za udruge, Zagreb
- Forum nevladinih organizacija u organizaciji CERANEO, Zagreb

Ostala događanja:

- Zaklade lokalnih zajednica, Zagreb

Članstvo u međunarodnim organizacijama / međunarodne aktivnosti

ODRAZ je od 2001. godine član Europskog fondancijskog centra (EFC) sa sjedištem u Bruxellesu. EFC promovira rad fondacija, bilo privatnih bilo korporativnih, u cilju jačanja filantropije i civilnog društva. Direktorica ODRAZ-a sudjeluje u radu godišnjih skupština i konferencija EFC-a, koje se održavaju na pojedine teme (kao npr. jačanje socijalnog kapitala, zaklade lokalnih zajednica). Također sudjelujemo u radu Inicijative EFC-a za razvoj filantropije u zajednicama.

Predstavnik ODRAZ-a je imao priliku predstaviti model rada u zajednici na konferenciji “Regional and City based Sustainable Production Programs”, koju je organizirao Joanneum institut u jesen u Grazu.

ODRAZ je prepoznat kao centar izvrsnosti od strane međunarodnih organizacija, kojima smo često izvor informacija i preporuka.

VI. Financijski izvještaj za 2003.

2003.	(HRK)
PRIHODI	
Prijenos iz prošle godine	88.703
Prihodi iz proračuna	
Ministarstvo zaštite okoliša	33.518
Vladin ured za udruge	50.499
Ministarstvo rada i socijalne skrbi	4.226
Ministarstvo javnih radova	24.736
Ostali prihodi iz proračuna	8.800
Prihodi od djelatnosti	
Osnovne i gospodarske djelatnosti udruge	87.431
Donacije	
Europska komisija	459.509
AED	404.958
Regional Environmental Center	6.375
Američko veleposlanstvo	158.716
Nizozemsko veleposlanstvo	41.580
OSCE	33.975
Pravne osobe i građani	131.500
Ostali prihodi	
Refundacije (režije, tel, HZZ)	32.068
Kamate i tečajne razlike	4.601
Ostalo	28.208
ukupno prihodi	1.599.403

ODRAZ Prihodi i rashodi u 2003.
(nastavak)

	(HRK)	(HRK)
ukupno prihodi	1.599.403	
RASHODI		
<i>Materijalni rashodi</i>		
utrošeni materijal		32.483
utrošena energija		8.861
vanjske usluge		473.752
<i>Troškovi za zaposlene</i>		
neto plaće		285.980
porez, prirez i doprinos		236.644
<i>Nematerijalni troškovi</i>		
putovanja		93.996
troškovi platnog prometa		4.278
ostalo (osvježenje za trening itd.)		10.026
<i>Ostali troškovi</i>		
transferi		10.473
troškovi stručne literature i obrazovanja		11.126
tečajne razlike i financ. rashodi		7.340
rashodi za investicije (oprema)		58.624
ukupno rashodi		1.233.583
RAZLIKA	365.820	

ODRAZ

LJ. POSAVSKOG 2,
10000 ZAGREB
TEL: 01/ 4655 149; 4655 203
FAX: 0/1 4655 200
E-mail: odraz@zg.htnet.hr;
www.odraz.hr

